

Nowe stanowiska żłobika koralowego *Corallorhiza trifida* w Gorczańskim Parku Narodowym

New localities of Early coralroot *Corallorhiza trifida* in the Gorce Mts

---

Leszek Bujoczek,¹ Małgorzata Bujoczek,² Kazimierz Chwistek,³ Piotr Dzumek⁴

Abstract: Early coralroot *Corallorhiza trifida* is the only species from the genus *Corallorhiza* in Europe. Until now the species was known from a dozen or so localities in the Gorce Mountains, but most of them have only historical importance. In this paper three new localities in the Kamienica Valley are presented, where about 110 specimens have been found. Two of them were discovered in spruce stands, one in an open, well-lit place with the domination of grasses and sedges.

Key words: orchids, species protection, red list, plant distribution, Carpathians

¹ Katedra Urządzania Lasu, Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy im H. Kołłątaja w Krakowie, al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków

² Katedra Dziedzictwa Przyrodniczo-Kulturowego, Ekologii Zwierząt i Łowiectwa Wydział Leśny, Uniwersytet Rolniczy im H. Kołłątaja w Krakowie, al. 29 Listopada 46, 31-425 Kraków

³ Pracownia Naukowo-Edukacyjna Gorczańskiego Parku Narodowego, Poręba Wielka 590, 34-735 Niedźwiedz

⁴ 47-200 Kędzierzyn-Koźle, ul. Archimedesa

Rodzaj *Corallorhiza* liczy około 10–15 gatunków rosnących w strefie tropikalnej i umiarkowanej na półkuli północnej. Są to rośliny bezzieleniowe, pozbawione liści i korzeni, pobierające niezbędne do życia związki organiczne za pośrednictwem grzybów symbiotycznych. Nazwa rodzaju pochodzi od charakterystycznie wyglądającego kłącza (grec. *korállion* = koral i *rhiza* = korzeń) (Rejewski 1996). Jedynym znanym przedstawicielem tego rodzaju na obszarze Europy jest żłobik koralowy *Corallorhiza trifida* Châtel. Gatunek o łodydze delikatnej, jasnobrązowej lub w górnej części zielonej osiągającej wysokość do 25–30 cm wykazujący małą zmienność morfologiczną. Wykształca kłącze o średnicy 1–2 mm, o długości 3–6 cm, silnie koralowo rozgałęzione. Ma 2–4 silnie zredukowane liście w postaci pochwiastych łusek i niepozorne kwiaty, na bardzo krótkich

skręconych szypułkach. Tworzy niezbyt gęsty kwiatostan 1,5–5 cm długości, 3–12 kwiatowy (Ryc. 1). Niewiele wiadomo o zapyłaniu żłobika. Na kwiatach obserwowano tylko muchy *Syrphus cinctellus* Ztt., niewykluczone również że roślina jest przynajmniej częściowo samopylna. Kwitnie od maja do lipca w zależności od wyniesienia na poziom morza, często co kilka, kilkanaście lat (Szlachetko, Skakuj 1996; Bernacki 1999; Piękoś-Mirkowa, Mirek 2003).

Gatunek zasięgiem obejmuje, Kaukaz, Syberię, Japonię, Amerykę Południową oraz południowo-zachodnią Grenlandię. W Europie spotykany jest od Islandii po Skandynawię i europejską część Rosji, a na południu po Pireneje, Alpy, Apeniny, Półwysep Bałkański i Krym (Piękoś-Mirkowa, Mirek 2003). Z obszaru Polski stanowiska żłobika znane są z całego kraju, głównie z południa, gdzie

Ryc. 1. Żłobik koralowy *Corallorhiza trifida*: a – kłącze, b – kwiatostan, c – owocostan.

Fig. 1. Early coralroot *Corallorhiza trifida*: a – rhizome, b – inflorescence, c – fructification.

Ryc. 2. Rozmieszczenie żłobika koralowego *Corallorhiza trifida* w Polsce (wg Szlachetko 2001). ● – położenie Gorców.

Fig. 2. Distribution of Early coralroot *Corallorhiza trifida* in Poland (see Szlachetko 2001). ● – geographic position of the Gorce Mts.

występuje po regiel górny, poza tym większe skupiska zlokalizowane są na Pojezierzu Mazurskim i Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej (Ryc. 2.) (Szlachetko 2001; Piękoś-Mirkowa, Mirek 2003).

Żłobik objęty jest w Polsce ochroną ścisłą, ujęty także na polskiej „czerwonej liście” gatunków narażonych na wyginięcie (Piękoś-Mirkowa, Mirek 2003). Występuje w żyznych lasach bukowych, jak również na torfowiskach i w widnych lasach sosnowych. W górach najczęściej występuje w jedlinach i świerczynach, na ogół w miejscach silnie ocienionych. Preferuje gleby świeże lub wilgotne (brunatne, biellicowe, rędziny) o odczynie silnie kwaśnym aż do zasadowego, z głębokim poziomem próchniczym lub butwinowym. Jest gatunkiem charakterystycznym dla borów świerkowych i jodłowych ze związku *Piceion abietis* (Szlachetko, Skakuj 1996; Piękoś-Mirkowa, Mirek 2003).

Badania florystyczne Gorców prowadzone przez Jana Kornasia w latach 1948–1955 oraz zebrane istniejące dane literaturowe do tego okresu wykazały na ich obszarze obecność 13 stanowisk żłobika – 10 w odcinku geobotanicznym Turbacza i 3 w odcinku Lubania (Kornaś 1957). Występował głównie w reglu dolnym, w cienistych lasach jodłowych i świerkowych (także w sztucznych świerczynach), rzadziej w buczynach. Najniżej odnotowane stanowisko żłobika położone było w Dolinie Kamienicy (765 m n.p.m.), z kolei najwyższe – przy źródłiskach Lepietnicy pod szczytem Turbacza od zachodniej strony (1165 m n.p.m.). Jest to jedyne stanowisko podawane z regła górnego. Większość stanowisk stwierdzono wówczas w górnej części regła dolnego (800–1150 m n.p.m.). W uzupełnieniu do powyższej pracy Kornaś (1963) podał jeszcze jedno zlokalizowane w Dolinie Łopusznej. Współcześnie, Kozak (2007) donosi o kolejnych dwóch stanowiskach żłobika. Pierwsze z nich obejmuje kilkanaście osobników w młodniku świerkowym w górnej części Doliny Kamienicy na wysokości 1030 m n.p.m., drugie – kilkadziesiąt osobników w buczynie karpackiej na 1090 m n.p.m. w Dolinie Łopusznej.

Stanowiska, o których informujemy w niniejszej pracy zlokalizowano w Dolinie Kamienicy w sąsiedztwie przełęczy Borek. Stwierdzono trzy nowe miejsca występowania żłobika pomiędzy opisywanymi z doliny Kamienicy przez Kornasia (1957) i Kozaka (2007).

WYKAZ STANOWISK:

1. Dolina Kamienicy, cienista 20-letnia lita świerczyna, pomiędzy drogą dolinową a korytem potoku Kamienica, 990 m. n.p.m., około 70 osobników w płacie o powierzchni około 10 ar, 07.2000, vid. P. Dzumek oraz 8.07.2007, vid. M. Bujoczek, L. Bujoczek, K. Chwistek.
Silne zwarcie drzewostanu, przy dużym zagęszczeniu świerków o niewielkich pierśnicach (15–20 cm) spowodowało brak runa na opisywanym fragmencie. Żłobiki rozproszone były po kilka osobników w świerczynie oraz na jej skraju, przy drodze pod rzadkimi ziołoroślami z lepiężnikiem. W tym czasie droga była mocno zerodowana, gdyż w 1997 płynęła po niej Kamienica. Stanowisko to jest zbliżone pod względem warunków siedliskowych do podawanego przez Kozaka (2007), co wskazuje, że w dolinie Kamienicy istnieją obecnie korzystne warunki dla tej rośliny.
2. Dolina Kamienicy, około 3–4 m od drogi dolinowej z Borku do Rzek (rejon Małego Borku), pod okapem starodrzewia świerkowego, 995 m n.p.m., 10 osobników na powierzchni około 50 m², 8.07.2007, vid. K. Chwistek.
3. Dolina Kamienicy, nad brzegiem potoku Kamienica, w widnym miejscu porośniętym trawami z dominacją turzyc, 975 m n.p.m., 30 osobników na powierzchni około 2 m², 6.06.2008, vid. K. Chwistek.

W czasie odnalezienia pierwszego i drugiego stanowiska 8 lipca 2007, żłobiki były już przekwitnięte. Z kolei na trzecim stanowisku, 6 czerwca 2008, rośliny były w fazie kwitnienia. W tym samym dniu skontrolowano także stanowisko drugie i stwierdzono, tylko jednego rozwijającego się osobnika. Można przypuszczać, że mikroklimat powstały w skutek mocnego ocienienia stanowiska drugiego powodował znaczne opóźnienie kwitnienia żłobika.

PIŚMIENNICTWO

- Bernacki L. 1999. Storzycyki zachodniej części polskich Beskidów. Colgraf-Press, Poznań.
- Kornaś J. 1957. Rośliny naczyniowe Gorców. Monogr. Bot. 5: 1–260.
- Kornaś J. 1963. Rośliny naczyniowe Gorców. Uzupełnienie I. Fragm. Flor. Geobot. 9,2: 189–202.
- Kozak M. 2007. Materiały do rozmieszczenia rzadkich, interesujących i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych w Gorcach. Fragm. Flor. Geobot. Polonica 14,2: 249–259.
- Piękoś-Mirkowa H., Mirek Z. 2003. Flora Polski. Atlas roślin chronionych. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Rejewski M. 1996. Pochodzenie łacińskich nazw roślin polskich. Przewodnik botaniczny. Drukarnia wydawnicza w Cieszynie.
- Szlachetko D. L. 2001. Flora Polski. Storzycyki. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Szlachetko D. L., Skakuj M. 1996. Storzycyki Polski. Wydawnictwo Sorus, Poznań.

SUMMARY

Early coralroot *Corallorhiza trifida* is a worldwide orchid with a circumboreal distribution. It is the only species from the genus *Corallorhiza* in Europe. Its current distribution in Poland is presented at the Fig. 1. The Early coralroot was known from more than dozen localities in the Gorce Mountains, distributed at altitudes of 765–1150 m a.s.l., but mainly from historical reports made 50 years ago.

Three new localities are presented here:

- the Kamienica Valley, in the shade place in 20 years old spruce stand, at altitude 990 m a.s.l.; about 70 specimens in the area 0.1 ha have been found;
- the Kamienica Valley, in old spruce stand at altitude 995 m a.s.l.; about 10 specimens in the area 50 m²;
- the Kamienica Valley, at altitude 975 m a.s.l., near bank of the Kamienica stream, in the well-lit place with domination of grasses and sedges; about 30 specimens in the area 2 m².